

L. Bykowski

Książka o Pedagogika

LEON BYKOWSKI

KSIĄŻKA
A PEDAGOGIKA

Podr.

4062

*Pani Morysieńce z Goczał-
kowskich Skarżyńskiej w dowód
głębokiej wdzięczności poświęcam.*

L. BYKOWSKI

W A R S Z A W A 1 9 3 4

RP X4062

Odbitka z „Polskiej Oświaty Pozaszkolnej” Nr. 8, tom XI, 1933/4r.

**Dolnośląska Biblioteka Pedagogiczna
we Wrocławiu**

WRO0138538

WSTĘP. ¶ Coraz

intensywniejsze tempo życiowe ostatnich kilku dziesiątków lat tworzy nie tylko nowe formy bytowania, lecz i reorganizuje dotychczasowe, oraz kształtuje nowe systemy myślenia. Stopniowo potęgują się niektóre małe rozwinięte poprzednio, lub powstają zupełnie nowe dziedziny działania praktycznego wspomagane przez odpowiednią teorię. Jednym z takich zakresów jest wzrastająca potęga słowa drukowanego, oraz towarzyszący jej rozwój nauki o dokumencie graficznym — bibliologii (księgoznawstwa). Nowoczesne księgoznawstwo w przeciągu wieku XIX-go, a szczególnie w XX-tym dojrzało do odrębnej wiedzy i znajduje się obecnie w stadium ostatecznego ustalenia. Wobec tego kształcenie działaczy i pracowników na tem polu przewiduje zapoznanie się ich z ogólną częścią księgoznawstwa, obejmującą całokształt wiadomości dotyczących książki (słowa pisanego i drukowanego), oraz z teorią i praktyką odpowiedniej jego części stosowanej, zależnie od obranego zawodu. Oprócz studjów podstawowych, systemy kształcenia pracowników zawodowych przewidują również różnego rodzaju okresowe kursy dokształcające, spowodowane nieustannym rozwojem danej dziedziny. ¶ Do jednej z takich należy zaliczyć bibliotekoznawstwo, gałąź księgoznawstwa, traktującą o książce w postaci księgozbiorów bibliotecznych, wiedzę obejmującą całokształt wiadomości dotyczących bibliotek. Bibliotekoznawstwo w przeciągu ostatnich trzydziestu lat, a szczególnie w czasach powojennych, poczyniło tak znaczne postępy w kierunku praktycznym i teoretycznym, że od pracowników na tem polu wymagane jest obecnie całkowite przeszkolenie. Stąd jesteśmy świadkami różnego rodzaju odczytów, kursów i t. p., urządzanych w tym celu dla zawodowych bibliotekarzy, a ostatnio i dla nauczycieli, mających do czynienia z bibliotekami szkolnymi. ¶ Jedną z takich prób jest, rozpoczęty na jesieni

r. 1929 na życzenie pracowników Biblioteki Publicznej m. st. Warszawy, pod kier. Dyrektora F. Czerwijowskiego, kurs bibliotekarski przeznaczony wyłącznie dla personelu Biblioteki. Zadaniem kursu było rozszerzenie i pogłębienie wiedzy fachowej wśród pracowników Biblioteki, oraz ułatwienie im przygotowania się do ewentualnych przyszłych państwowych egzaminów bibliotekarskich. Polegał on na systematycznym referowaniu przez zapraszanych specjalistów i niektórych pracowników bibliotecznych planu poszczególnych odcinków koła wiedzy, potrzebnych bibliotekarzowi zawodowemu oraz na udzielaniu odpowiednich porad bibliograficznych. Uczestnicy kursu, korzystając ze wskazówek im udzielanych, samodzielnie studjowali zaleconą literaturę, opracowywali materiały w postaci referatów oraz sporządzali wykresy w celu łatwiejszej orientacji i utrwalenia w pamięci treści wykładów. ✚ Kierownicy kursu wychodzili z założenia ogólnej nauki o pracy. Następnie pobieżnie została omówiona technologia pracy umysłowej, jako wstęp do księgoznawstwa. Księgoznawstwo podzielono na dwie części: materialną i niematerialną. Z księgoznawstwa, traktującego o materialnej stronie książki, omawiane były dokładnie przede wszystkim dwie gałęzie: bibliografia i bibliotekoznawstwo, mające dla bibliotekarzy znaczenie pierwszorzędne. Z księgoznawstwa, traktującego o niematerialnej stronie książki, omówione zostały: bibliopsychologia i bibliosocjologia. Przyczem obie zostały ujęte również wyłącznie z punktu widzenia potrzeb bibliotekarzy. W tym celu omawiając bibliosocjologię, która zdaniem czeskiego księgoznawcy L. J. Ziwného traktuje o roli społecznej, ekonomicznej i pedagogicznej dokumentu graficznego (książki), zwrócono szczególną uwagę na pedagogikę bibliologiczną, obejmującą całokształt zagadnień dotyczących roli pedagogicznej książki. Następnie omówiono jeden z działów bibliopedagogiki stosowanej — pedagogikę biblioteczną, dotyczącą roli pedagogicznej książki na terenie biblioteki. Obie bibliopedagogiczne dyscypliny zostały ujęte w/g programów niżej podanych.

PEDAGOGIKA BIBLJOLOGICZNA (księgoznawcza). ✚ Program tej gałęzi księgoznawstwa został ułożony przeważnie na podstawie prac prof. D. Bałyki. Pedagogika bibliologiczna (bibliopedagogika) zdaniem jego obejmuje całokształt zagadnień dotyczących roli pedagogicznej książki. Bibliopedagogika należy w obrębie księgoznawstwa do grupy dyscyplin traktujących o czytelnictwie. Z tego powodu bibliotekarz, urabiający czytelnika, zapomocą książki, jako narzędzia oddziaływa-

nia, winien poznać podstawy bibliopedagogiki. Przystwojenie i zastosowanie jej wyników znacznie zwiększy wydajność jego pracy codziennej na polu pedagogiki bibliotecznej. Materiał omawiany możemy rozłożyć na cztery części: wstęp, bibliopedagogikę teoretyczną, — stosowaną i stan w Polsce. ¶ Wstęp: 1. Pochodzenie wyrazu »pedagogika bibliologiczna« albo w skrócie »bibliopedagogika«. 2. Rozwój bibliopedagogiki. 3. Księgoznawstwo (bibliologia) a bibliopedagogika. 4. Definicja bibliopedagogiki w/g Bałyki i innych. 5. Jej przedmiot i zakres. 6. Jej zadania i cele. 7. Jej metody. 8. Systematyka bibliopedagogiki. 9. Bibliopedagogika a nauki pomocnicze. 10. Teoretyczne i praktyczne znaczenie bibliopedagogiki. 11. Bibliotekarz a bibliopedagogika.

¶ Bibliopedagogika teoretyczna: 1. Badanie procesów bibliopedagogicznych, ich istoty i organizacji w różnych warunkach. 2. Badanie systematów (idej) bibliopedagogicznych. 3. Badanie książki. 4. Badanie klienta; klasyfikacja klientów. 5. Badanie organizacji książek; metody ich organizacji oraz praca nad nimi. ¶ Bibliopedagogika stosowana:

A. Proces tworzenia książki: 1. Nauka o literaturze. 2. Nauka o prasie (publicystyka i dziennikarstwo). 3. Pedagogika literacka. 4. Nauka popularyzowania. 5. Sprawa wydawnicza. 6. Instrukcje autorskie. B. Proces korzystania z książki: 1. Pedagogika szkolna. 2. Pedagogika pozaszkolna, w tem przedewszystkiem — 2-a. Pedagogika biblioteczna. 3. Rozpowszechnianie książek (w tem — księgarstwo). ¶ Poza tem:

bibliopsychologia i bibliosocjologia. Dziedziny wyżej podane stosują wyniki bibliopedagogiki oraz wywierają wpływ na jej kształtowanie.

¶ Bibliopedagogika w Polsce: 1. Źródła materiałów bibliopedagogicznych: a. Prace Szkoły Dziennikarskiej, b. Prace komisji ministerjalnych w sprawie układania podręczników dla szkół i literatury popularnej, c. Prace Studium Pracy Społeczno-Oświatowej, d. Prace Związku wydawców czasopism, e. Prace Związku Księgarzy i Wydawców, f. Przyczynki bibliopedagogiczne poszczególnych autorów, działaczy na polu oświaty pozaszkolnej i szkolnej, działaczy społecznych, bibliotekarzy, nauczycieli, profesorów, polityków etc., g. Materiały porożrzućane w wydawnictwach poświęconych socjologii stosowanej i technologii społecznej i t. p. 2. Stan polskich materiałów bibliopedagogicznych — surowy, obfity i rozproszony. 3. Dezyderaty — potrzeba zebrania, systematyzacji, oceny i uogólnienia materiałów wyżej wymienionych w świetle bibliopedagogiki, jako dyscypliny odrębnej, ewentualnie gałęzi socjologii stosowanej, w celu opracowania podstaw teorii i praktyki bibliopedagogicznej w Polsce.

PEDAGOGIKA BIBLIJOTECZNA. ¶ Program pedagogiki biblijotecznej również został ułożony przeważnie na podstawie prac prof. D. Bałyki z zakresu pedagogiki biblijologicznej oraz ks. W. Adamskiego z zakresu socjologii stosowanej. Wyniki pedagogiki biblijologicznej są stosowane w pedagogice biblijotecznej, która obejmuje zagadnienia dotyczące pedagogicznej roli książki w bibliotece. Racja bytu biblijoteki nowoczesnej, a wskutek tego cała jej organizacja i funkcjonowanie, związane są przede wszystkim z kwestią czytelnictwa. Z tego powodu pedagogika biblijoteczna ma dla biblijotekarza znaczenie pierwszorzędne, ponieważ udziela mu wskazówek, dotyczących racjonalnej pracy z czytelnikami w bibliotece. Cały materiał możemy podzielić na cztery części: wstęp, teorię pedagogiki biblijotecznej, praktykę pedagogiczno-biblijoteczną i stan pedagogiki biblijotecznej w Polsce. ¶ **Wstęp:** 1. Biblijotekoznawstwo a pedagogika biblijoteczna. 2. Biblijopedagogika a pedagogika biblijoteczna. 3. Rozwój pedagogiki biblijotecznej. 4. Definicja pedagogiki biblijotecznej. 5. Jej przedmiot i zakres. 6. Jej zadania i cele. 7. Jej metody. 8. Podział pedagogiki biblijotecznej. 9. Dziedziny pomocnicze. 10. Teoretyczne i praktyczne znaczenie pedagogiki biblijotecznej. 11. Biblijotekarz a pedagogika biblijoteczna. ¶ **Teoria pedagogiki biblijotecznej:** 1. Akt pedagogiczno-biblijoteczny: a. pedagogika biblijoteczna a oddziaływanie społeczne, b. istota i pojęcie aktu pedagogiczno - biblijotecznego, c. jego czynniki: podmiot, przedmiot, cel (program), warunki i środki. 2. Proces (akcja) pedagogiczno-biblijoteczny: a. istota i pojęcie procesu pedagogiczno-biblijotecznego, b. jego analiza z punktu widzenia statycznego, dynamicznego i genetycznego. ¶ **Praktyka pedagogiczno-biblijoteczna:** 1. Pojęcie praktyki pedagogiczno-biblijotecznej. 2. Pedagogika biblijoteczna a aktywizacja pracy biblijoteki. 3. Przegląd czynności biblijoteczno-pedagogicznych oraz próby ich systematyzacji. (Prace Proskuriakowej, Borowego, Chawkińskiej, Medyńskiego, Bałyki i innych). 4. Kombinacje poszczególnych czynności powyższych nadające się do zastosowania w biblijotekach różnych typów. ¶ **Pedagogika biblijoteczna w Polsce:** 1. Rozwój historyczny. 2. Stan współczesny. 3. Dezyderaty na przyszłość.

ZAKOŃCZENIE. ¶ Zainicjowane ostatnimi czasy zbliżenie biblijotekarzy i nauczycielstwa na gruncie doskonalszego znawstwa sprawy biblijotecznej wiąże się zapewne nie tylko z koniecznością usprawnienia techniki biblijotecznej, dość zaniedbanej naogół w szkolnictwie, ale jest również wynikiem rozszerzenia się koła czynności biblijotek, częściowej

zmiany form ich działalności, czyli z amerykańską t. zw. aktywizacji pracy bibliotecznej, w której pedagogiczna rola książki zaczyna odgrywać coraz większe znaczenie. Dziedzina ta dotyczy zarówno bibliotekarza jak i nauczyciela. Powstaje w ten sposób nowe pole dla konkretnej i owocnej współpracy oraz wyłania się zespół zagadnień żywo interesujący obie strony. Niestety stan tej części księgoznawstwa, przynajmniej u nas, jest dopiero w zaczątkach. W wielu wypadkach bibliotekarze znajdują się na manowcach (rozdrożu) i muszą z wielkim trudem radzić sobie sami w miarę swych sił i doświadczenia, a cóż dopiero mówić o jakimś kreśleniu obrazu, przedstawiającego całokształt przedmiotu! Lecz potrzeba orjentowania się w przedmiocie, oraz opanowania go w celach praktycznych, wymaga każdorazowego uporządkowania wiadomości dotychczas zebranych w postaci logicznego systemu, który odpowiadałby danemu stadium rozwoju dyscypliny. Powyższe względy motywują poniekąd śmiałość zreferowanych tu prób systematycznego zapoznania się z zagadnieniami biblio-pedagogicznymi oraz usprawiedliwiają chęć podzielenia się wynikami tych prac ku pożytkowi nie tylko bibliotekarzy lecz i pokrewnej »braci nauczycielskiej«.

LITERATURA. ♣ Naukowa organizacja pracy: Le Chatelier H. »Filozofja systemu Taylora«. W-wa 1926. — Fayol H. »Administracja przemysłowa i ogólna«. W-wa 1926. — Tomaszewicz S. »Zarys zasad nauk. organizacji pracy...«. W-wa 1930. ♣ Technologia pracy umysłowej: Bystron J. S. »Człowiek i książka«. Kraków. — Kuntze F. »Die Technik d. geistigen Arbeit«. Heidelberg 1921. (Wystarczy tłumaczenie rosyjskie p. t. »Technika umstwiennogo truda«. Charków 1930). — Rudniański Stef. »Technologia pracy umysłowej«. W-wa 1933, Nakł. »Naszej Księgarni«. ♣ Księgoznawstwo: Rulikowski M. »Zakres i zadania księgoznawstwa«. W-wa 1916. — Živný L. J. »Rukověť bibliografie«. T. I. Praha 1924, str. 1—42. — Fomin A. G. »Knigowiedienije kak nauka«. Leningrad 1931. — »Biuletyn Bibl. Publ. m. st. W-wy«. Roczn. II. (1930/31), str. 30—31. ♣ Bibliografja: Živný L. J. »Rukověť bibliografie«. T. I—II. Praha 1924—33. — »Biuletyn Bibl. Publ. m. st. W-wy«. Roczn. II, 1930/31, str. 41—43. — Schneider G. »Handbuch d. Bibliographie«. Leipzig 1930. ♣ Bibliotekoznawstwo: »Biuletyn Bibl. Publ.«. Roczn. II, 1930/31, str. 51—53. — »Handbuch d. Bibliothekswissenschaft«. Bd. I—II. Leipzig 1932—33. — Ladewig P. »Politik d. Bücher«. Lpzg. 1934. — Croset. »Manuel pratique du bibliothécaire«. Paris 1932. — Chawkina L. B. »Rukowodstwo dla niebolszich i średnich bi-

blotiek«. Leningrad 1930. ♣ Bibliopsychołogia: »Biuletyn Bibl. Publ.«. Roczn. III, 1931/32, str. 10—12. — Rubakin N. A. »Introduction à la psychologie bibliologique«. T. I—II. Paris 1922. — Bałyka D. »Analitycznyj ta syntetycznyj metod wyuczannia czitacziwstwa«. »Bibliologiczni Wisti«, Kijów 1926, Nr. 2, str. 16—35. — »Biuletyn Bibl. Publ.«. R. III, 1931/32, str. 124—126. ♣ Bibliosocjologia: »Biuletyn Bibl. Publ.«. R. II, 1930/31, str. 107. — Orsini-Rosenberg Stan. »Socjologja słowa drukowanego«. W-wa 1931. — Kufajew M. N. »Problemy filozofji knigi«. Leningrad 1924. — Bałyka D. »Bibl. Pedagogika jak nauka«. »Bibliologiczni Wisti«, Kijów 1930, Nr. 2, str. 23—24. ♣ Pedagogika bibliologiczna i biblioteczna: Adamski W. »Zarys socjologii stosowanej«. T. I. Poznań 1928. — Bałyka D. »Bibliologiczna pedagogika jak nauka«. »Bibliologiczni Wisti«, Kijów 1930, Nr. 2; »Bibliologiczna pedagogika«. »Żurnal bibliotekoznawstwa i bibliografji«, Kijów 1928, Nr. 2. — Fomin A. G. »Knigowiedienije kak nauka«, Leningrad 1931. — Kufajew M. N. »Problemy filozofji knigi«. Leningrad 1924. — Medynskij E. »Encykłopedja wnieszkolnogo obrazowanija«. T. I—III. Moskwa, Leningrad 1925. — Somow N. M. »Sostaw knigowiedienija«. Moskwa 1931. — Wolert Wł. »Demokracja i kultura«. W-wa 1930. — »Biuletyn Bibl. Publ.«. R. III, 1931/32, str. 48—49, 58—59. — Bałyka D. »Bibliotieka w świetie sowriemiennoj pedagogiki«. Leningrad 1926; »Aktywizacja roboty w naukowych bibliotekach«. »Bibliotecznyj Zbirnyk«, Kijów 1926, Nr. 1. — Borowyj S. »Naukowa biblioteka w suczasnych umowach«. »Bibliologiczni Wisti«, Kijów 1930, Nr. 1—2. — Bostwick A. E. »The American Public Library«. New York, London, 1923. — Chawkina L. B. »Rukowodstwo dla niebolszich i średnich bibliotiek«. Leningrad 1930. — Proskuriakowa M. »Metody raboty s czitatelami naucznych bibliotiek«. »Bibliotieka«, Sbornik statiej. Moskwa, Leningrad 1927, str. 16—26. — Skarżyńska J. »Bibliografja oświaty pozaszkolnej«. (1900—28), W-wa 1929 i Dodatek za lata następne. — Wheeler J. L. »Library and the Community«. Chicago 1924. — Živný L. J. »Nové poslání knihoven a ústavy informační«. Praha 1923. — Wilczyńska M. »Dział Informacyjny w Bibliotece«. W-wa 1932. — »Bibliografja bibliografji, bibliotekarstwa i bibliofilstwa«. Dodatek do »Przeglądu bibliotecznego«. Kraków 1927—33.

Skontrum 2007

RP 4062